

Kompetanse for kvalitet

Revidert strategi for videreutdanning for lærere og skoleledere frem mot 2025

Kompetanse for kvalitet

– felles satsing på videreutdanning

Vi ønsker å videreføre satsingen på videreutdanning for lærere. Det er viktig for barn og unges læring, mestring og trivsel at de møter kvalifiserte lærere som har god kompetanse. Vi har et felles ønske om at skolen skal være et sted der lærerne har mulighet til å utvikle seg faglig, både individuelt og i et profesjonelt fellesskap. Samfunnet har store forventninger til skolen. God skoleledelse er nødvendig for å kunne oppfylle forventningene. Skoleledere skal ha mulighet til å styrke sin kompetanse og utvikle gode faglige nettverk med andre skoleledere. Skolens innhold endres og er i stadig utvikling. For at elevene skal få en best mulig undervisning, må lærerne og lederne gis gode muligheter til å få faglig påfyll underveis i alle fag. Profesjonelle fellesskap, der kompetent ledelse legger til rette for at faglig dyktige lærere samarbeider om god undervisning, bidrar til et godt læringsmiljø og til at elevene lærer mer.

I denne justerte strategien videreføres rammene for den nasjonale satsingen som er utviklet i et samarbeid mellom KS, arbeidstakerorganisasjonene, lærerutdanningene og Kunnskapsdepartementet. Partene legger til grunn at videreutdanning for lærere og skoleledere er en varig satsing, slik at planlegging av videreutdanning i skolene og utvikling av tilbud ved universiteter og høyskoler inngår i de årlige rutinene og har et lengre perspektiv.

Med denne strategien gis det rammer for satsingen, med tilstrekkelig rom for å sikre fleksibilitet. Strategien skal sikre fordypning i fag med krav til kompetanse. Det er også viktig at det finnes mulighet for faglig fordypning og fagfornyelse for lærere som allerede har studiepoeng. Med dette tilbudet om videreutdanning gis lærere og skoleledere anledning til å realisere intensjonene i fagfornyelsen og sikre fordypning i hele fagporteføljen, selv om prioriteringen av fag vil veksle over tid. Det er også mulighet for å ta videreutdanning på andre fagområder, f.eks. spesialpedagogikk og veiledning.

Den justerte strategien skal gjelde til 2025. Partene vil møtes jevnlig for å vurdere gjennomføringen og foreta justeringer og prioriteringer. Målet er at felles innsats skal styrke kvaliteten i skolen og øke elevenes læringsutbytte.

Utredningen NOU 2020: 13 *Med videre betydning* og dens høring vil være et viktig utgangspunkt for det videre arbeidet med å utvikle et nytt system for etter- og videreutdanning for alle ansatte i barnehage og skole, som etter planen skal være på plass i 2025.

1 Mål: økt læringsutbytte for eleven

Videreutdanning for lærere og skoleledere skal bidra til god faglig og pedagogisk kvalitet i grunnopplæringen for å styrke elevenes læring, slik at de er godt rustet for livslang læring, for fremtidig arbeidsliv og for aktiv deltakelse i samfunnet.

Delmål:

Satsingen på videreutdanning skal

- bidra til økt faglig og didaktisk kompetanse for lærere og til styrket lederfaglig kompetanse for skoleledere
- bidra til at skoleeiere skal kunne styrke kompetansen i alle skolens fag
- bidra til kollektiv læring, og utvikling av profesjonsfellesskap på den enkelte skole og hos skoleeier
- bidra til å realisere intensjonene i fagfornyelsen

Ved at staten, arbeidstakerorganisasjonene, kommuner og fylkeskommuner og universiteter og høyskoler samarbeider, blir videreutdanningen tilpasset deltakernes og skoleeierens behov. En felles satsing vil bidra til at vi kan nå lokale og nasjonale målsettinger for opplæringen.

Strategiperiode

For at lærere, skoleledere og skoleeiere skal kunne planlegge kompetanseutvikling, og for at universiteter og høyskoler skal kunne dimensjonere sine tilbud og disponere ressursene, er det nødvendig med forutsigbarhet i tilbudet om videreutdanning.

For å sikre kontinuitet og måloppnåelse skal noen overordnede prinsipper gjelde for tilbudet om videreutdanning. Den justerte strategien vil gjelde for resterende strategiperiode, dvs. ut 2025. I løpet av perioden kan det være behov for å endre praksis eller prioriteringer, men prinsippene skal fortsatt ligge til grunn. Prinsippene står beskrevet i del 2 i strategien.

Kompetanseutvikling som omfattes av strategien

Målgruppene for denne strategien er lærere, kultur-skolelærere og skoleledere.

Kompetanse kan oppnås og utvikles på ulike måter. Denne strategien omfatter videreutdanning, det vil si kompetanseutvikling som gir studiepoeng. I arbeidet med skoleutvikling er det imidlertid nødvendig å se etter- og videreutdanning i sammenheng. Skoler som deltar i nasjonale eller lokale satsinger på etterutdanning, bør for eksempel følge opp ved å kartlegge og prioritere videreutdanning for lærere som trenger økt kompetanse i enkeltfag, eller som kan bidra som ressurspersoner på skolen innenfor et fagområde.

Kompetanseutvikling i programfagene på yrkesfaglige utdanningsprogrammer ivaretas gjennom andre satsinger og er ikke en del av denne strategien.

2 Prinsipper for innhold, organisering og ansvar

1. Videreutdanningstilbudene skal bidra til å oppfylle opplæringsloven § 10-2 krav om relevant kompetanse i undervisningsfag¹, 10-8 skoleeiers ansvar for kompetanseutvikling og tilhørende forskrifter²

Satsingen på videreutdanning skal bidra til å styrke læreres kompetanse i undervisningsfag i grunnskolen og videregående opplæring. Den skal også være et bidrag til en inkluderende skole som gir elevene likeverdige mulighet til læring og et godt utgangspunkt for deltakelse på alle områder innenfor utdanning, arbeids- og samfunnsliv.

Videreutdanningstilbudene skal bidra til å støtte opp under skoleeiers ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse og deres ansvar for å sørge for kompetanseutvikling for lærere.

Det er viktig at universiteter og høyskoler samlet sett opprettholder tilbud om videreutdanning i alle fag. Departementet vil ha dialog med partene om priori-

¹ Dagens kompetansekrav er i hovedsak videreført i ny opplæringslov som trer i kraft fra skolestart 2024. I den nye loven ligger det et unntak fra kravet om relevant kompetanse i undervisningsfag, [se Prop. 57 L \(2022-2023\) og § 17-4 andre ledd](#). Unntaket gjelder ved undervisning gitt av lærere som oppfylte ansettelseskravene før 1. januar 2014, og av lærere som har fullført allmennlærerutdanning uavhengig av når denne utdanningen ble fullført.

² Kompetansekravene gjelder i utgangspunktet tilsvarende for private skoler med rett til statstilskudd, men med enkelte særregler, jf. privatskoleloven §§ 4-2. Skoler godkjent etter privatskoleloven har tilsvarende ansvar for kompetanseutvikling, se privatskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i. Ansvar er lagt til skolens styre.

tering. Det vil bidra til mer forutsigbarhet og bedre muligheter til å planlegge for både skoleeierne og universitetene og høyskolene. Nasjonale myndigheter vil drøfte behovet for videreutdanning og organiseringen av tilbud i norsk tegnspråk og i fag på samisk og i samiske språk med relevante aktører.

2. Nasjonale myndigheter skal legge til rette for fleksibilitet, slik at partene lokalt kan definere behov for kompetanseutvikling og utvikle lokale og regionale tilbud

Skoleeiers, elevenes og den enkelte lærers behov skal tas hensyn til når det kommer til hvilke områder videreutdanning skal gis innenfor. Muligheten for lærere til å søke om studietilbud som ikke er opprettet spesielt for strategien, opprettholdes. Nasjonale myndigheter og skoleeiere vil tydeliggjøre at disse tilbudene er en del av strategien.

Organiseringen av videreutdanningstilbudene skal bidra til at målsettingen for strategien oppnås, samtidig som kostnader til reise og opphold og vikarbruk reduseres.

Arbeidet med å utvikle lokale løsninger som vektlegger kompetanseutvikling for flere lærere ved samme skole eller i et geografisk område, skal fortsette. Skoleeier bør også se behovene for tiltak i sammenheng med tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling.

Statsforvalteren kan bidra til at mulighetene for fleksible og lokale løsninger utnyttes bedre, gjennom en mer aktiv og koordinerende rolle. For å styrke muligheten til å velge fleksible løsninger skal det fortsatt legges til rette for nettbaserte tilbud.

3. Organiseringen av videreutdanningen skal bidra til å utvikle skolen som lærende organisasjon, gjennom deling og bruk av kunnskap i profesjonsfellesskapet

Gjennom videreutdanning får den enkelte lærer og skoleleder økt kompetanse. Det vil være positivt dersom flere lærere ved en skole eller i et geografisk område kan delta i videreutdanning sammen. Dette vil være et godt bidrag til den kollektive kompetanseutviklingen ved skolen, både underveis og i etterkant av videreutdanningen.

Satsingen skal bidra til å utvikle faglige fellesskap på den enkelte skole og mellom skoler. Nasjonale føringer for innhold i studietilbudene skal fremme kunnskapsdeling og utprøving i egen virksomhet.

4. Skoleeier har ansvaret for kompetanseutvikling

I henhold til opplæringsloven § 10-8 har skoleeierne ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten. Skoleeierne må også sørge for at kravene for ansettelse i lærerstilling og om relevant kompetanse i undervisningsfag blir oppfylt, jf. opplæringsloven §§ 10-1 og 10-2. Skoleeierne skal sørge for å gi ansatte i skolen anledning til nødvendig kompetanseutvikling for å kunne utvide og fornye sin faglige og pedagogiske kompetanse.

For å kunne planlegge videreutdanningstilbudet på best mulig grunnlag må kompetansebehovet kartlegges lokalt og nasjonalt.

5. Staten, skoleeierne og den enkelte lærer deler det økonomiske ansvaret for videreutdanning. Læreren bidrar i form av egen tid

Staten finansierer utviklingen av de studietilbudene som opprettes spesielt for strategien, og tilbyr skoleeierne et visst antall finansierte studieplasser. Staten gir tilskudd til vikarutgifter for at den enkelte lærer skal kunne frigjøres fra sine ordinære oppgaver, eller tilbyr et stipend for å delta og gjennomføre videreutdanning.

Årlige budsjettbehandlinger kan få konsekvenser for innholdet i og organiseringen av videreutdannings-satsingen, inkludert finansiering. I slike tilfeller vil departementet invitere partene til nye diskusjoner.

I dag gjelder følgende ordning: Grunnsatsen for vikarkostnader fastsettes av Utdanningsdirektoratet. For matematikk og naturfag er det statlige tilskuddet 75 prosent av grunnsatsen, mens tilskuddet er 60 prosent for øvrige fag. For andre fag enn matematikk og naturfag dekker skoleeieren 15 prosent. De resterende 25 prosentene er lærerens bidrag i form av bruk av egen tid.

Stipendordningen for lærere skal redusere behovet for vikarer og samtidig øke fleksibiliteten og valgmuligheten for den enkelte lærer. Gjennom stipendordningen får lærere et beløp som fastsettes av Utdanningsdirektoratet.

Staten finansierer studieplassene i både vikar- og stipendordningen, mens skoleeieren dekker kostnader til reise, opphold, læremidler og lignende.

Staten finansierer utgiftene til studieplasser for rektorutdanningene.

6. Videreutdanningssatsingen forutsetter et nært samarbeid mellom alle berørte parter på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Partenes ansvar og oppgaver er klart definert

For å lykkes med en felles videreutdanningssatsing er det nødvendig med et godt samarbeid mellom partene. Partenes ansvar og oppgaver er beskrevet i del 3 i dokumentet.

7. Utdanningsdirektoratet utarbeider føringer for innhold og organisering av de studiene som opprettes for strategien

Føringene skal være overordnet og bidra til at de øvrige prinsippene etterleves, samt sikre kvalitet i tilbudene.

Videreutdanningstilbudene i fag skal ha tilpasset opplæring og inkluderende praksis, digitalisering, ledelse av læringsprosesser, praktiske og varierte arbeidsmåter og god vurderingspraksis som gjennomgående temaer.

8. Nasjonale myndigheter og universiteter og høyskoler skal samarbeide om å sikre høy kvalitet i tilbudene

Videreutdanningen skal holde høy kvalitet og være relevant for deltakerne og for skolen. Universiteter og høyskoler skal sikre at tilbudene om videreutdanning, i likhet med grunnutdanningen, er forskningsbaserte, og at innholdet er oppdatert når det kommer nye satsingsområder, eller det skjer større endringer for innholdet i skolen.

Utdanningsdirektoratet skal jevnlig vurdere tiltak for å sikre kvaliteten i de tilbudene som gis. Deltakerundersøkelsene gir verdifull informasjon om hvordan lærerne opplever relevans og kvalitet i videreutdanningene, og det gjennomføres jevnlig møter med universiteter og høyskoler for å diskutere innholdet i tilbudene.

3 Aktørenes roller og ansvar

Nasjonale myndigheter skal

- informere om satsingen og motivere skoleeiere, skoleledere og lærere til å delta
- bidra med finansiering av videreutdanningssatsingen for å legge til rette for at skoleeierne kan styrke kompetansen i skolens fag
- i samarbeid med de andre partene bidra til å fastsette mål, rammevilkår, nasjonale prioriteringer og kvalitetskrav for videreutdanningen
- bidra til regionalt samarbeid og koordinering mellom de partene som inngår i strategien
- bidra med statlige ressurser til videreutdanning,
- fordele ressurser, kontrollere bruk av midler og gjennomføre evalueringer i samarbeid med partene
- legge til rette for at skolene/skoleeierne skal kunne utvikle profesjonelle fellesskap, gjennom fleksible tilbud om videreutdanning

KS skal

- informere om satsingen og motivere kommuner og fylkeskommuner til å delta
- bidra til at kommuner og fylkeskommuner bruker strategien aktivt som en del av ansvaret for å ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten, og at de samarbeider med arbeidstakerne om langsiktige planer for kompetanseutvikling for det pedagogiske personalet

- forankre strategien for videreutdanning i sin egen organisasjon
- i samarbeid med de andre partene bidra til å fastsette mål, rammevilkår, nasjonale prioriteringer og kvalitetskrav for videreutdanningen
- bidra til at kommuner og fylkeskommuner samarbeider lokalt og regionalt med arbeidstakerorganisasjoner og universiteter og høyskoler om å utvikle gode studietilbud med utgangspunkt i skolens behov
- oppfordre kommuner og fylkeskommuner til å samarbeide med lærerutdanningsinstitusjonene om å legge til rette for at skolene/skoleeierne skal kunne utvikle profesjonelle fellesskap, gjennom fleksible tilbud om videreutdanning
- oppfordre kommuner og fylkeskommuner til å samarbeide med lærerutdanningsinstitusjonene om å legge til rette for at deler av videreutdanningen også kan benyttes som etterutdanning for større deler av personalet på skolen og/eller i kommunen/fylkeskommunen
- legge til rette for erfaringsutveksling og trekke frem eksempler på kommuner og fylkeskommuner som arbeider aktivt med kompetanseutvikling for sine ansatte
- foreta evalueringer av gjennomføringen av strategien i samarbeid med partene

Arbeidstakerorganisasjonene skal

- informere om satsingen og motivere sine medlemmer til å delta
- bidra til lokalt samarbeid med arbeidsgivere om langsiktige planer for kompetanseutvikling for det pedagogiske personalet
- forankre strategien for videreutdanning i sin egen organisasjon
- i samarbeid med de andre partene bidra til å fastsette mål, rammevilkår, nasjonale prioriteringer og kvalitetskrav for videreutdanningen
- samarbeide lokalt og regionalt med kommuner og fylkeskommuner og universiteter og høyskoler om å utvikle gode studietilbud med utgangspunkt i skolens behov
- foreta evalueringer av gjennomføringen av strategien i samarbeid med partene
- medvirke til at tilbakemeldinger fra deltakerne blir formidlet til nasjonale myndigheter

Universiteter og høyskoler skal

- informere om satsingen og innholdet i tilbud om videreutdanning ved aktuelle universiteter og høyskoler
- forankre strategien for videreutdanning i sin egen organisasjon
- tilby videreutdanning med høy kvalitet tilpasset skoleeierens behov og lærernes arbeids- og studie-situasjon
- i samarbeid med de andre partene bidra til å fastsette mål, rammevilkår, nasjonale prioriteringer og kvalitetskrav for videreutdanningen
- samarbeide lokalt og regionalt med kommuner og fylkeskommuner og arbeidstakerorganisasjonene om å utvikle gode studietilbud med utgangspunkt i skolens behov
- foreta evalueringer av gjennomføringen av strategien i samarbeid med partene
- samarbeide med kommuner og fylkeskommuner om å legge til rette for at skolene/skoleeierne skal kunne utvikle profesjonelle fellesskap, gjennom fleksible tilbud om videreutdanning
- samarbeide med kommuner og fylkeskommuner om å legge til rette for at deler av videreutdanningen også kan benyttes som etterutdanning for større deler av personalet på skolen og/eller i kommunen/fylkeskommunen

For å lykkes med videreutdannings-satsingen er det nødvendig at kommuner og fylkeskommuner

- prioriterer lærere som mangler kompetanse i fag de underviser i
- informerer om satsingen og motiverer skoleledere og lærere til å delta
- bruker strategien aktivt som en del av ansvaret for å ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten
- kartlegger behov for videreutdanning på den enkelte skole og samarbeider med arbeidstakerne om langsiktige planer for kompetanseutvikling, inkludert hvordan kompetansekravene skal oppfylles
- forankrer strategien for videreutdanning i sin egen organisasjon
- samarbeider lokalt og regionalt med arbeidstakerorganisasjoner og universiteter og høyskoler om å utvikle gode studietilbud med utgangspunkt i skolens behov
- legger til rette for deltakelse gjennom organiseringen av videreutdanningen, dekker en viss andel av vikarutgiftene og utgifter til reise, opphold, læremidler mv.
- foretar evalueringer av gjennomføringen av strategien i samarbeid med partene
- samarbeider med lærerutdanningsinstitusjonene om å legge til rette for at skolene/skoleeierne skal kunne utvikle profesjonelle fellesskap, gjennom fleksible tilbud om videreutdanning og tilbud om skole- og kollegabasert videreutdanning
- samarbeider med lærerutdanningsinstitusjonene om å legge til rette for at deler av videreutdanningen også kan benyttes som etterutdanning for større deler av personalet på skolen og/eller i kommunen/fylkeskommunen

Utgitt av:

Kunnskapsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 222 40 000

Publikasjonskode: F-4485 B

Foto: Kunnskapsdepartementet – Sveinung Udde Ystad

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon 06/2023